

MANUEL FOLGUERA I DURAN

per Mn. GEIS

Quan vaig entrar en relació personal amb l'insigne patrici, patriota, Manuel Folguera i Duran, feia una dotzena d'anys de la prematura mort del seu únic fill Joaquin -traspasat l'any 1919-, l'exquisit poeta i avantatjat crític i assagista Joaquim Folguera i Poal.

Manuel Folguera i la seva esposa Madrona Poal mantenien un culte gairebé sagrat a la memòria de llur fill. Dintre aquest culte, havien mostrat sempre una especial dilecció pel poeta i publicista Josep M^a. Lòpez Picó, que havia estat gran amic i company de llur fill. Diu Manuel Folguera en les seves Memòries, encara avui inèdites, parlant d'aquella amistat: "Contraqué fonda amistat amb el gran poeta Josep M^a. Lòpez-Pico i amb ell iniciaren "La Revista". Aquells enyorats quaderns literaris per les pàgines dels quals desfilaren, llargs anys, les signatures dels millors escriptors de l'època noucentista -uns ja consagrats i altres en prometedora ascensió- moriren sota les rodes de la guerra civil de 1936. Manuel Folguera ajudà pecuniàriament a la desclosa i sosteniment de moltes iniciatives sorgides al camp de la cultura catalana del seu temps i d'una manera especial, ajudà Lòpez-Picó al sosteniment de "La Revista".

En ocasió del traspàs del famós orador sagrat, poeta i publicista, Mn. Josep Cardona, del qual fou un dels marmessors, escaigut l'any 1934, vaig tenir avinentesa d'aprofundir en l'amistat amb l'insigne patrici Manuel Folguera i Duran, avui gairebé desconegut de les novíssimes promocions.

"Liberal i creient" -com diu d'ell mateix- en les citades Memòries-, fou un indeclinable patriota, no adscrit a cap partit polític. Membre significat de la Unió Catalanista, en fou molts anys el President. En virtut d'aquest càrrec, encapçalà la Comissió que s'entrevistà a Madrid amb la Reina Regent Maria Cristina, el juliol de 1900, per tal de fer-li una exposició de les aspiracions catalanes.

Diputat Provincial, presentà, l'any 1909, la primera proposició d'una Mancomunitat de les 4 Diputacions Provincials de Catalunya, projecte que, després de discutit, restà ajornat "sine die".

Desplegà una gran activitat com a President de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, a la qual consagrà els millors anys de la seva maduresa.

Als inicis de la guerra civil, el vaig visitar al seu pis, a Barcelona, a demanar-li si entre les seves relacions polítiques podia obtenir-me uns passaports per a franquejar la frontera. M'obrí la porta la senyora Madrona, feta un sac d'ossos ambulat. Darrera seu, aparegué l'espòs, a pas feixuc i aplanat. Espatllut com era, semblava com si les espatlles se li haguessin eixamplat sota un gran embalum. En explicar-li el que desitjava, em va dir, molt entristit: "No us hi puc fer res, estic desconectat de tota relació política. M'ho han pres tot... Això és molt dolent, però el que vindrà no serà gaire bo".

Llegint les seves Memòries, ho trobo corroborat allò de: "M'ho han pres tot..." Després d'una descarnada descripció dels estralls de la revolta, acaba dient: "No cal dir que a mi em ferí de ple la revolta. Materialment, despullant-me, en un principi, dels béns adquirits amb el treball de 47 anys i l'estalvi consegüent; moralment, per tal com aquella catàstrofe comprometia greument la riquesa col·lectiva de Catalunya i era perillosa per al triomf de la seva llibertat..." Quina profecia ¡i quina altra: "Això és molt dolent, però el que vindrà no serà gaire bo". Verament, almenys pel que fa referència a la llengua i la cultura catalanes, no ho fou gens.

Després de la citada entrevista amb el senyor Folguera, no pas sense serioses

dificultats i sortejant tota mena de perills, vaig poder portar a cap el meu desig d'evasió.

De retorn de França, un cop finida la guerra, vaig tenir la satisfacció de retrobar, encara que envellits, sans i bons, els esposos Folguera. Els vaig visitar mantes vegades al seu pis a Barcelona i a la seva torreta a Santa Coloma de Cervelló.

Sento la necessitat d'evocar un històric encontre amb el senyor Folguera després de la guerra civil... Un vicari estat de la nostra parròquia, de la qual havia escrit una extensa i ben documentada monografia que Joan Costa i Deu havia incorporat a la seva "Biblioteca Sabadellenca", fou cridat posteriorment a regentar la feligresia de la Colònia Güell. Mn. Frederic Martí Albanell -aquest era el seu nom- va ésser víctima de la revolució del 1936. Abans d'explicar l'anècdota dessús insinuada, deixaré parlar Manuel Folguera -ho extrec de les seves Memòries: "Havien occit a Barcelona, d'una manera vil, el bon sacerdot Regent de la Colònia Güell i preable investigador històric, Mn. Martí, digne de millor sort. Cap intervenció no hi tingueren els veïns de la Colònia Güell, que el respectaven per la seva vàlua personal". I ara va l'anècdota. Finida la guerra, la Colònia Güell volgué retre pòstum homenatge al seu venerat Capellà, injustament sacrificat, dedicant-li un dels seus carrers. La festa cívica de la inauguració de la làpida anà precedida d'una vetllada necrològica, a prendre part a la qual jo vaig ésser invitat. El senyor Folguera, gran amic de l'homenatjat, no podia faltar-hi. Anàrem junts a la cerimònia del descobriment de la làpida. Així que la primera autoritat del poble apartà la cortineta que tapava la làpida, una banda de música engegà l'himne falangista. Tothom, com era obligat de fer els primers anys de la postguerra si no volia tenir complicacions perilloses, es posà automàticament a estirar el braç. Com mogut per un ressort, Folguera es ficà, de recules, a l'entrada de l'escaleta d'una casa oberta, davant la qual ell i jo restàvem palplantats, per no haver d'estirar el braç, i jo, instintivament, el vaig seguir en la reculada. Això és més llarg d'explicar que no pas curt de fer. Se'ns apropà un

prohom de la Colònia, carregat de bona fe, que va dir: "Que no li agrada això, senyor Folguera?". "Massa música" va respondre el senyor Manuel, amatent, tot seriós.

El senyor Folguera va tenir una gran alegria quan li portàrem, Francesc Tiana i jo, un exemplar -edició bibliòfil- del meu llibre "Rosa Mística", primer llibre català autoritzat després de la guerra civil per la "Vicesecretaria de Educació Popular".

Poc temps després d'aquesta nostra visita, inicià una Fundació que servís per promocionar publicacions catalanes, a Sabadell, quan les circumstàncies polítiques ho permetessin. La batejà amb el nom de "Fundació Mossèn Cardona", a la memòria del dessús citat sacerdot, gran amic seu.

Inicià la Fundació amb el petit capital -aleshores respectable, avui irrisori- de deu mil pessetes, amb el propòsit d'anar-lo engrossint periòdicament. Malauradament, morí sense haver pogut portar a cap el seu propòsit. Va estar molt temps malaltís reclòs al seu domicili a Barcelona, i una forta sordera senil l'inutilitzà per a un íntim i àgil col·lotge. Morta l'esposa, el 29 de maig de 1947, prengueren el timó de la casa dues germanes, parentes llunyanes, que visqueren amb ell fins a la seva mort. Francesc Tiana i jo el visitàrem algunes vegades sense que poguéssim entaular mai una conversa sobre el seu projecte, a causa de la seva sordera i de la protectora vigilància que no el deixava de petja. Parlar de la Fundació anteriorment citada, hauria semblat un atraca-

ment. Resultat, que de les deu mil pessetes del capital inicial de la "Fundació Mossèn Cardona", n'hi hagué tan sols per ajudar a publicar els meus llibres "Festes Senyalades" i "Geòrgiques Eucarístiques". Amb això la Fundació restava eixugada i extingida.

Fou una veritable llàstima que hagués hagut de passar els darrers anys de la vida en aquest aflictiu ostracisme, tan per ell, que havia estat un home d'incapable moviment, com pel perjudici que això representà per la cultura i la beneficència, car, ultra la Fundació d'ordre cultural que havia encetat i que resultà frustrada, tenia el projecte de fer-ne una altra de benèfica. Menys mal que, com fa constar en les seves Memòries, no s'havia oblidat de la beneficència en el seu testament. Però, d'unes deixes esporàdiques a unes Fundacions permanents, hi ha bon tros de diferència.

Ja en vida, tan ell com la seva esposa, havien estat munífics protectors d'institucions benèfiques.

Un podria preguntar: ¿Es que Manuel Folguera fou un gran capitalista que pogués despendre considerables quantitats a favor d'obres de cultura i de beneficència? Tot el que tenia s'ho havia fet a pols, i, mort el seu idolatrat fill únic, considerava que no havia de pensar en ningú més.

Havia nascut el 2 de maig de 1887. Les vicissituds per què passà en la seva adolescència fins a obrir-se pas en la indústria són extensament explicades en les seves Memòries i resumides en la petita biografia que, per encàrrec i amb subvenció del prohom sabadellenc Fran-

cisc Tiana i Clapés va escriure Joan Sallarès i Castells, amb el títol de "Manuel Folguera i Duran" i amb el subtítol de "gran amorós de Catalunya". Francesc Tiana no pogué veure publicada aquesta biografia que ell havia subvencionat. Ha estat publicada, l'any 1978, per l'editor barceloní Rafael Dalmau.

Manuel Folguera escrigué les seves extenses Memòries en la seva senectud. Les començà el 18 de juliol de 1937 i va posar-ne punt final l'11 de setembre de 1945, a l'edat de 82 anys. Les batejà amb el títol d'"Una Flama".

Les dictà a la professora Dolors Miralles, que en féu 3 exemplars. Un restà a l'arxiu particular de l'autor, un altre fou lliurat al P. Abat Escarré per a l'Arxiu de Montserrat i l'altre el donà al seu gran amic, ja esmentat, Francesc Tiana, els familiars del qual me n'han facilitat la consulta.

"Una Flama" és un veritable arxiu d'història objectiva de la Catalunya renaixent, amb notables referències als esdeveniments polítics escaiguts a Espanya i a tot el món en el seu temps.

Han sortit veus pregonant la conveniència de la publicació d'aquestes Memòries, si no senceres, almenys en part. Jo crec que deurién ésser publicades en la seva totalitat, en conjunt. Altrement seria mutilar la complexa personalitat del seu autor.

Manuel Folguera i Duran moria a Barcelona el 6 de setembre de 1951 a l'edat de 84 anys.

DE "UNA FLAMA"

DE JOAQUIM FOLGUERA (I)

per MANUEL FOLGUERA i DURAN

Així encapçala el capítol que l'insigne patrici sabadellenc Manuel Folguera i Duran dedicà al seu fill Joaquim en les seves Memòries, encara inèdites, titulades "Una Flama".

En el curs d'aquestes Memòries, sols m'he referit alguna vegada al nostre únic fill Joaquim, quan ha vingut a torn, amb el deliberat propòsit de dedicar-li un capítol exprés. Sa prematura mort, en 23 Febrer de 1919, en revenir els 25 anys,

fou la punyida més cruel que ha experimentat el meu cor. El seu sepeli resultà una commoguda manifestació de dol.

L'inspirat poeta Ventura Gassol, amic personal i company seu, en un acte públic, digué referint-se a mi, que, si jo no tingués altre mèrit que el d'haver format corporalment i espiritualment un ésser de tan alta vàlua com en Joaquim Folguera, per aquest sol fet mereixeria el bé de la Pàtria. Jo accepto gustós aquesta llausionja que justifica l'adoració que per ell sentien els propis pares. En

Joaquim constituïa l'element essencial de la nostra vida i l'objectiu màxim de les nostres atencions. ¿Com, doncs, no fer-hi aquí referència principalíssima, en tractar de les evocacions del meu passat?

Però, tota vegada que jo tinc feta ja una breu rescenció del que fou el seu trànsit pel món, en el Pòrtic que precedia el volum de ses "Cartes a Claudi Rodamilians" (publicades en edició especial per "La Revista" de Lòpez-Picó), no faré sinó reproduir a continuació alguns de sos paràgrafs: